అధ్యయనం

కె.కె. రఘునందన

భారంగా కదిలింది బస్సు.

"టిక్కెట్ ప్లీజ్" కండక్టర్ పిలిచే సరికి ఏదో ఆలోచనలో విలీనం అయిన రామజోగి మేష్టారు ఉలిక్కిపడి- జేబులోంచి అయిదు రూపాయిల కాగితం తీసి తానెక్కడికి వెళ్ళాల్సిందీ చెప్పారు.

ఎక్కుపెట్టి విడిచిన బాణంలా దూసుకెళుతోంది బస్సు. ఎక్కడో కొంపలు అంటుకు పోయాయని తెలిసిన అగ్నిమాపక దళం వాళ్ళు సైతం అంత వేగంగా పోరేమో:

కండక్టర్ ఇచ్చిన చిల్లర జేబులో వేసుకుని అలవికాని ఆలోచనల్లో కూరుకుపోయారు రామజోగిమేష్టారు. అందరూ ఏదో విషయంలో ఆలోచన ప్రారంభిస్తారు. ఆ ఆలోచనలో కొందరికి గతం కదలాడ్తుంది. మరి కొందరికి భవిష్యత్తు గోచరిస్తుంది. అందులో ఆనందం, దుఃఖం ఏదైనా కలగచ్చు.

ఒక్కో క్షణం ఒక్కో ఆలోచన కల్గి ఒక్కో అనుభూతిని నింపుతాయి. ఆక్షణం రామజోగిగారి కనుల ముందు మాత్రం చిరంజీవి కనిపిస్తున్నాడు. అతని మాటలు వినిపిస్తున్నాయి. పదేపదే. అతని సమస్య ఆలోచింప చేస్తోంది.

ఆ మాటలే మరల మరల స్ఫురణకు వస్తున్నాయి.

"నాన్నా! ఎంత కాలం నా నిరుద్యోగంతో మిమ్మల్ని బాధపెట్టను! నాకయ్యే పోస్టల్ ఆర్డర్స్‌కి- దాన్ని పంపడానికయ్యే ఛార్జీలకి ఎక్కడికని ధారపోయగలరు? అందుకే ఎలాగయినా ఇంటర్వ్యూ దాకా వచ్చిన ఈ ఉద్యోగం మాత్రం నాకు వచ్చేలా చేయండి. రికెన్ బెస్ట్ హైరాంక్ వచ్చింది. "గుండెల్లో! ఎంతటి ఆర్ద్రత దాచుకున్నాడో అంతా బయటపెట్టాడు".

ఆ కారణంగా వాడి ప్రోద్బలంపైనే ఏదో రెపరెపలాడే హారతి లాంటి ఆశతో ఇలా...

అయినా ల్లోగడ ఎంతమంది ఆఫీసర్ల కాళ్ళవెనక పడలేదని? ఎన్నిసార్లు కళ్ళంట కన్నీటి వరదలు పారించలేదని...??

ఈనాడు నిత్యావసర వస్తువులే బ్లాకులో అమ్ముడవుతున్నాయ్! అటువంటిది ఉద్యోగాలు మాత్రం ఊరికినే వస్తాయా!? తను చిరంజీవి ఉద్యోగం గురించి అడిగిన క్షణం బల్లకింద ఎంతమంది చేతులు పెట్లేదని? ఏమీ ఇచ్చుకోలేని తన వుట్టిచేయి చూసి తననొక పురుగులా ఎందరు చూడ్లేదని?!

అటువంటిది ఈసారి సైతం తన కొడుక్కి ఉద్యోగాన్వేషణలో గెలుపు లభ్యం కావటం ఇలలోని మాట కాదేమో!

అయితే మాత్రం ఏం? ఓ రాయి విసిరి చూడ్డం, కొడుకు బ్రతుక్కి ఓదారి చూపించటం తన కనీస ధర్మం. తన ధ్యేయం అదే! చిరంజీవిని మొదట వాడి కాళ్ళపై నిలద్రొక్కుకోనిచ్చి- తరువాత ఓ మహాలక్ష్మి లాంటి అమ్మాయి మెడలో మూడు ముళ్ళు వేయించి- ఇంటివాడిని చేయటం.

కాని అది సాధ్యమో? కాదో! నెఱవేరుతుందో నెఱవేరదో అనూహ్యమైన విషయం.

బస్సు విశాఖపట్నం చేరుకున్నాకగాని రామజోగి మేష్టారు ఈ లోకంలోకి రాలేకపోయారు.

ఆర్టీసీ కాంప్లెక్స్ దగ్గర్లోనే ఆ కంపెనీకి వెళ్ళారు. "షణ్ముఖ ఫైనాన్స్ కార్పొరేషన్" అన్న బోర్డుచూసి లోనికి నడిచారు. ఎందరో లిఫ్ట్ కోసం వేచి వుండటం చూసి కాలినడకనే పై అంతస్తు చేరారు.

అద్దాల తలుపు త్రోసుకుని లోనికి వెళ్ళారు. హిమవత్పర్వతం మీదకెళ్లిన అనుభూతి కల్గింది.

"ఎవరు కావాలి మేష్టారూ!" అడిగాడు అటెండర్ అనబడే సన్నటి మనిషి.

"ఆఫీసర్‌గారు కావాలి".

"లేరు బాబూ! అలా కూర్చోండి. అరగంటలో వస్తారు." అనగానే అక్కడే వున్న సోఫాలో చతికిల బడ్డారు రామజోగి మేష్టారు.

"అయ్యా! నాకు తెలవక అడుగుతాను గాని... తమరే పనిమీద వచ్చారు. కొంపదీసి తమరు కూడా వుద్యోగం విషయం మాట్లాడాలని రాలేదు కదా!" అన్నాడు సందేహంగా.

"ఆ. అందుకే అనబోయి..." ఆగిపోయారు.

ఒక వేళ ఉద్యోగం గురించి అని చెబితే ఏమైనా తననుండి విషయం రాబట్టడానికి అడిగి వుంటాడు. అనుకుని "లేదు వేరే పనిమీద వచ్చాను" అన్నాడు. రామజోగి.

అటెండర్ హాయిగా వూపిరి పీల్చుకుని- "అమ్మయ్య! రక్షించారు. ఉదయం నుండీ జవాబు చెప్పలేక చస్తున్నాను... ప్రతీవాళ్ళు బాబుగారిని కలవటానికి రావటమే. ఉన్న ఒక్క ఉద్యోగానికి వందమంది రావటం. అయినా బాబుగారు ఆ ఉద్యోగం ఎవరికివ్వాలో అప్పుడే నిర్ణయించేసుకున్నారంటే వినరాయె. తమరు కూడా అందుకే కాబోలు వచ్చారనుకున్నాను. అమ్మయ్య. వుస్సురని నిట్టూర్చాడు మరోసారి.

అతనలా వుస్సురనటంతో రామజోగి గారి గుండెలు చీల్చినట్లయిన బాధమొదలైంది. తన ఆశ ఎడారిలో మంచినీటి చెలమ కోసం ప్రయత్నించినట్లుగా అయింది. ఈ వుద్యోగం కూడా ఎవరికో నిర్ణయించబడిందంటే చిరంజీవి బ్రతుకు నవ్వుల పాలవటం ఖాయమేనన్నమాట. దీర్ఘంగా నిట్టూర్చారు. "అపుడే నిరాశ ఎందుకు నాన్నా! అటెండర్ గాడి మాటలు నమ్మకు... మన ప్రయత్నం నీరు కారిపోగల్దు" అని తన కళ్ళ ఎదురుగా వచ్చి చిరంజీవి నిలదీస్తున్నట్లుగా వూహ.

అందుకే ఓరిమి వహించారు.

కొద్ది సేపటికి తెల్ల సూట్ వేసుకుని, టై కట్టుకుని ఫోటో గ్రే గాగుల్స్‌తో వున్న వ్యక్తి వచ్చాడు.

అతన్ని చూడగానే అటెండర్ "నమస్తే సార్" అన్నాడు. ఆఫీసర్ లోనికి వెళ్ళిపోతూ ఒక్కసారి మేష్టారి ఒంక నిశితంగా చూసి వెళ్ళిపోయాడు.

అంతే రామజోగి మేష్టారి హృదయంలో ఆందోళన అల్లుకుంది. ఆ రూపం... ఎక్కడో... ఔను షణ్ముఖరావు... ఎంత ఎదిగి పోయాడు? అంటే అతనేనన్న మాట ఈ ఫైనాన్స్ కార్పొరేషన్ నడుపుతున్నది.

చిరంజీవి బ్రతుక్కి వెలుతురు చూపించే ప్రయత్నం గంగపాలయినట్లే!

చిరంజీవి మళ్ళా కాళ్ళరిగేలా తిరగాల్సిందే నన్నమాట!

ఈ ఫైనాన్స్ కార్పొరేషన్‌కి మరెవరైనా ఆఫీసర్‌గా వున్నట్లయితే- పిసరంతయినా ఆశ నిలిచి వుండేది!!

కానీ... షణ్ముఖరావుకి అభిముఖంగా తను వెళ్ళటమే! అమ్మో! ఆకళ్ళలో భావాలు తను తట్టుకోగలడా!!

ఇంతకాలానికి తనని దెబ్బ తీయడానికి సువర్ణావకాశం గుప్పెట చిక్కిందని వెర్రి ఆనందం చవిచూస్తాడు. అయినా తనానాడు షణ్ముఖరావు పట్ల క్రూరంగా ప్రవర్తించాడా? అతని హృదయంలో ఆరనిచిచ్చు రేపాడా?? ఏమో?!

* * * *

రాజకీయాల్లో ఎన్నికల హడావుడి ఎలా వుంటుందో- పాఠశాలల్లో పబ్లిక్ పరీక్షల సంరంభం అట్లాగే వుంటుంది. హాల్ టిక్కెట్స్ రావటం... అవి తీసుకోవటానికి వచ్చిన విద్యార్థులు. ఎవరిప్రక్క ఎవరు పడ్డారో చూసుకోవటాలు... మర్నాడు వాచింగ్ ఎవర్ని వేశారో... ఎవరు లూజుగా వదులుతారో... ఎవరు స్ట్రిక్ట్‌గా వుంటారో చూచాయగా తెలుసుకోవటానికిప్రయత్నాలు ముమ్మరంగా సాగుతాయి.

మక్కువ హైస్కూలు హడావుడి అంతాయింతా కాదు. ముఖ్యంగా అందులో పనిచేసే రామజోగి మేష్టారంటే అందరికీ ఎంత భక్తి ప్రపత్తులుండేవో అంత జడుపు కూడా వుండేది. ఆయన విగ్రహం పులి లాంటిది కాకపోయినాస్వభావం మాత్రం పులిలాంటిదే! ఎందుచేతనంటే... అన్యాయం... అక్రమ నడవడి... క్రమశిక్షణా రాహిత్యం వీటిపై పులిలా విరుచుకుపడేవారాయన.

అలాంటి రామజోగి మేష్టారు. ఏ రూమ్‌లో పడితే ఆ రూమ్‌లో విద్యార్థులకి కంటక ప్రాయంగా వుండేది.

బుర్ర తిప్పనివ్వరు. స్లిప్స్ పెట్టనివ్వరు. మాల్ ప్రాక్టీస్ పాలిట యముడాయన.

బెల్ కొట్టి గదిలో ప్రవేశించేదాకా తను ఏ రూమ్‌లో పడేది విద్యార్థులకి తెలీకుండా గోప్యంగా వుంచేవారు.

అలాగే ఆ సంవత్సరం రామజోగి మేష్టారు ఒకటో నంబర్ గదిలోకి ఇన్విజిలేటర్‌గా ప్రవేశించారు. అదే గదిలో- ఆయన ఎటువంటి వాడినయితే సహించలేక జుగుప్సగా చూస్తారో అటువంటి స్వభావాలు కలబోసుకున్న స్టూడెంట్ మరియు పొగరుబోతు షణ్ముఖరావు వున్నాడు.

తెలివితేటల్లో వెనుకబడ్డాడేగాని- అమ్మాయిలను అల్లరి పెట్టడంలోనయితేనేమి, మాల్ ప్రాక్టీస్ జరపటంలో నైతేనేమి సిద్ధహస్తుడు షణ్ముఖరావు.

ఒక అరగంట గడిచింది.

అయినా షణ్ముఖరావు స్లిప్స్ తీయటానికి బెదిరాడు. సర్కస్‌లో పులి ముందు హంటర్ పట్టుకు నిలబడ్డ రింగ్‌మాస్టర్‌లా కనిపించారు రామజోగి మేష్టారు.

ప్రశ్నలకి జవాబులు మెదడ్లో లేవు కానిదండిగా చింపుకొచ్చిన స్లిప్స్‌లో వున్నా ధైర్యం కూడగట్టులోకలేపోయాడు. కాలం మించి పోతున్నందువ ఏమైతే అయిందని పేపర్ క్రింద స్లిప్స్‌ని నడపసాగాడు.

చీకట్లో కూడా మనిషి అలికిడి కనిపెట్టే సింహం రామజోగి మేష్టారు షణ్ముఖరావు వాలకం కనిపెట్టి పేపర్ లాక్కున్నారు.

షణ్ముఖరావు మొహం మ్లానమయింది. 'నా పేపర్ ఇస్తారా ఇవ్వరా?!' ఉక్రోశం, అడగటంలో చూపించాడు. "చేస్తున్నది వెధవపని... ఇంకా దబాయింపు ఒకటి... అందునా నిప్పులాంటి నా సమక్షంలో మాల్ ప్రాక్టీసా! నో... నిన్ను... నిన్ను..." అని సరాసరి ఆఫీసు రూమ్‌కు వెళ్ళి విషయం హెడ్మాస్టర్‌కి చెప్పాడు.

చూసీ చూడనట్లు పొమ్మన్నారు హెడ్మాస్టర్.

"అందరి ఉపాధ్యాయులకి పెద్దయిన మీరే ఇలా అడ్డదారిని ప్రోత్సహిస్తారా?" అని నిష్కర్షగా దులిపేశారు.

ఆ సమయంలోనే స్పెషల్ స్క్వాడ్ దిగింది.

రామజోగి మేష్టారి ద్వారా విషయం గ్రహించిన అధికారులు ఆయన నిజాయితీని ప్రశంసించి కేసునమోదుచేసి షణ్ముఖరావుని డిబార్ చేశారు.

ఈ సంఘటన పిదప పరమ ఆవేశ పూరితుడైనాడు అతను. రామజోగి మేష్టారికి మాత్రం షణ్ముఖరావుపై జాలి కలుగలేదు సరికదా అటువంటి వారికి శిక్షపడితే మిగతా విద్యార్థులలోనైనా అక్రమవర్తన నశిస్తుందని ఆయన వుద్దేశ్యం.

అదే రోజు రాత్రి పెరటిలో ఏదో దబ్బున చప్పుడైతే మేష్టారు పెరట్లోకి వెళ్ళారు.

ఆ చీకట్లో ఆయన కళ్ళు మసకలైనాయి.

అంతలోనే ఆయన నోరు మూసేశారెవరో.

"ఒరే! రామజోగి! నువ్వు నన్ను మూడు సంవత్సరాలు డిబార్ చేయిస్తావురా! ఎందుకూ పనికి రాకుండా పోతే చూసి మృగంలా విహ్వదించాలనా నీ వుద్దేశ్యం. అందుకే అనుభవించు" అని కడుపులో పిడిగుద్దులు గుద్దాడు.

మరెవరో కత్తితో గాట్లు పెట్టారు.

పెరట్లో లైట్లువెలిగీ వెలగటంతోనే వుడాయించారు.

గోడ గెంతుతున్నప్పుడు మేష్టారి కళ్ళకు షణ్ముఖరావు కనిపించాడు.

"ఏం జరిగిందండీ!" అనడిగింది మేష్టారి భార్య సూర్యముఖి. చెప్పారు బాధగా.

ఆమె భర్తను హాస్పిటల్‌కు తీసుకెళ్ళింది.

ఉన్న విషయం హాస్పిటల్ అధికారులతో చెప్పగా- వారు పోలీసుల సహాయంతో షణ్ముఖరావుని అరెస్ట్ చేయించారు.

చెడ్డవాడికి శిక్ష వేయించడమే యోగ్యమనుకున్నారు.

* * * *

జరిగినదంతా కళ్ళముందు తారాట్లాడింది.

ఇంతకాలం తర్వాత మరల ఈ రూపంలో తన అవసరానికి ప్రతినిధిలా కన్పించాడు షణ్ముఖరావు.

ఔను! తన నీతి నిజాయితీ అంటూ పీటలుపట్టుక్కూర్చుని మరే ప్రలోభాలకు లొంగక ఎంతో మందినిలాగే డిబార్ పేరుతో వారి భవిష్యత్తును బుగ్గి చేశాడు.

వారి వుసురే కాబోలు ఈనాడు తననిలా వేధిస్తూంది. వారి తిట్లే కాబోలు తనకి ఏదో విధమైన చిక్కు సమస్యలు సృష్టించి కృంగదీస్తూ క్షోభ పెడుతూంది.

ముక్కుకు సూటిగా పోయే వారి జీవితం కంటక ప్రాయమే! నలుగురి దృష్టిలో కీర్తింపబడవచ్చు. అయితే ఆ కీర్తించిన మనుష్యులు నిజాయితీ ప్రదర్శించే వాడికి పిడికెడు అన్నం పెట్టడానికి ముందుకురారు.

మరి నీతిగా వుండి తను బావుకునేదేమిటి?

"బాబూ! ఆఫీసర్‌గారు పిలిస్తే వెళ్ళొచ్చు... అలా కూచోండి గది బయట" అని లోనికి తీసుకెళ్ళాడు.

అక్కడున్న కుషన్ కుర్చీలో చతికిలబడ్డారేకాని ముళ్ళమీద కూర్చున్నట్లు అనుభూతి... అనిశ్చింత.

అసలు తనిప్పుడు షణ్ముఖరావుని కలవటం శుద్ధ దండుగ. ఇంత వ్యయప్రయాసల కోర్చి నప్పటికీ- ఇంత బ్రతుకూ మర్యాదగా బ్రతికాక అతనికి ఎదురుపడి తిట్లు తినటం కంటె తిరుగు ముఖం పట్టడం మంచిది.

అప్పటికే ఎవరో ఆఫీసర్‌తో సంభాషిస్తున్నారు.

"ష్యూర్! నేను ముందే అనుకున్నాను... అది మీకే... గ్యారంటీ..." షణ్ముఖరావు గొంతే అది.

"అమ్మయ్య రక్షించారు. ఇంకా ఎవరికయినా మాట యిచ్చేశారనుకున్నాను." మరొకరి గుండెల్లోంచి హాయి.

అంటే ఈ వ్యక్తి కోసమే నన్నమాట ఉద్యోగం ఖాయపరిచింది. బయటనుండి చెవులారా విన్న మేష్టారికి ప్రయత్నం మరీ వ్యర్థమనిపించింది.

అటెండర్ లేకపోవడం చూసి వెళ్ళిపోదామని ముందుకునడవబోతుంటే- "మేష్టారు! అదేం ఇంతదాకా వుండి యిప్పుడు వెళ్ళిపోతున్నారు" అన్న అటెండర్ మాటలకి దొంగవాడిలా వులిక్కి పడ్డారు.

షణ్ముఖరావుకి ఎదుట పడ్డానికి మనసొప్పటం లేదు. ఏదో భీతి, సిగ్గు ఆయనను వెన్నంటసాగింది.

తరుముతున్నట్లు గాబరా.

పిలుపురాగానే స్ప్రింగ్ డోర్ తీసుకుని లోనికి వెళ్ళారు.

"రండి మేష్టారు!రండి... కూర్చోండి" అన్నాడు షణ్ముఖరావు. అతనికి ఎదురుగా కూర్చోవటం ఇబ్బందిగానే అనిపించింది మేష్టారికి.

"అటెంటర్! కూల్ డ్రింక్ తే!" అనగానే ఓ నిముషంలో పట్టుకొచ్చాడు.

"పాపం! ఎండ దెబ్బ తిన్నారు కదా! త్రాగండి!" షణ్ముఖరావు అన్నాడు.

అతని కళ్ళద్దాల వెనక ఏభావం కదలాడుతోందో కానీ- గొంతులో ఏదో వ్యంగ్యం స్ఫురిస్తూంది మేష్టారికి.

అంటే ముందు మర్యాదతో ప్రారంభించి తర్వాత నాలుగూ దులిపేసి పొమ్మంటాడా!

సీసా టేబుల్‌పైవుంచి ఏం మాట్లాడాలో తెలీక దెబ్బతిన్న మూగజీవంలా- తీగ తెగిన విపంచిలా స్తబ్దుగా వుండిపోయారు.

"మేష్టారూ! నేను గుర్తున్నానా! ఏమిటలా మూగపోయారు" అని అడిగాడు షణ్ముఖరావు.

ఏమని బదులివ్వాలి?

గతంలో నిన్ను డిబార్ చేశానే ఆమేష్టర్నని గుర్తు చేయాలా! నిన్ను జైలుపాలు చేశానని జ్ఞాపకం చేయాలా!

విచికిత్సలో పడ్డారు.

"మేష్టారూ! మీరే పనిమీద వచ్చారో నాకంతా అర్థ అయింది" అని నవ్వాడు.

అంటే "గత జీవితంలో నిజాయితీ పేరు పెట్టుకుని బ్రతికి- ఈనాడు నా దగ్గర సిఫార్స్‌కి వచ్చిన సంగతి నేనెరుగను అనుకున్నావా!" అని వెకిలిగానవ్వినట్టుగాతోచింది రామజోగి మేష్టారు.

"మేష్టారూ! పోనీలెండి మీరెందుకలా నన్ను చూడగానే డీలాపడిపోయారో నాకంతా తెలుసు. కానీ మీ మీద నాకే మాత్రం కక్ష, కావేశం లేవు. ఆనాడు జైలులో నేను అనుభవించిన శిక్ష కారణంగా నేను సక్రమమైన దారిలో నడవడానికి దోహదపడింది. అక్కడ ఎందరో నేరుస్తుల గాథలు విన్నాను. వారి జీవితం ఈవిధంగా జైలుపాలవడానికి కారణం వారి దుర్మార్గ ప్రవర్తన... అడ్డదారులే అని గ్రహించాను. అందువల్లే భవిష్యత్తులో యికమీదట న్యాయంగా బ్రతకాలని నిశ్చయించుకున్నాను. మీమీద ఎందుకు కత్తికట్టానా అని పశ్చాత్తాప పడ్డాను. బయటకువచ్చాక స్వయం కృషితో పైకి వచ్చాను. నా అభివృద్ధికి ఒక విధంగా కారణ భూతులైన మీకు ఏవిధంగా సహాయపడగలనాని నిరీక్షిస్తున్నంతలో మీ అబ్బాయి, నా క్లాస్‌మేట్ అయిన చిరంజీవి నా సంస్థలోఉద్యోగంకి రావడం, హైర్యాంక్‌లో పాసవటం పరంపరగా జరిగాయి. అందుకే ఎవరి సిఫార్సులకీ లొంగలేదు. మేష్టారూ! నేనొకటి చెప్పగలను. ఓ విద్యార్థి భవిష్యత్తుకి బాటలు పరిచేది ఉపాధ్యాయుడే! మీ నిజాయితీని నేను ఆదర్శంగా తీసుకోబట్టే- ఎన్నో ఫైనాన్స్ సంస్థలు ప్రజలను మోసగిస్తున్నా నా సంస్థపై విశ్వాసం నింపుకున్నారు. మీరానాడు దండన ఇచ్చిన ఫలితంగానే నేనింత వాడినయ్యాను మేష్టారూ! రేపే చిరంజీవిని వచ్చి జాయిన్ అవమనండి" అని చెప్పిన షణ్ముఖరావు-

ప్రపంచంలో విలువైన విషయాల్ని- నీతి, నిజాయితీలను, మంచి చెడ్డలను అవగాహన పరచుకున్నవాడిలా మాత్రమే కాదు- జీవితాన్ని అధ్యయనం చేసిన వాడిలా కూడా సాక్షాత్కరించాడు రామజోగి మాష్టారి కళ్ళకు!!